

DOI: 10.15276/ETR.06.2020.13
DOI: 10.5281/zenodo.4564663
UDC: 338.1:658.5
JEL: A13, Q01

МЕТОД ОБГРУНТУВАННЯ ТА ВИОКРЕМЛЕННЯ СФЕР ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

METHOD FOR SUBSTANTIATION AND IDENTIFICATION SUSTAINABLE DEVELOPMENT SPHERES FOR BUSINESS ENTITIES

Viktoriya Yu. Kharchuk, PhD in Economics, Associate Professor
Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4354-9549
Email: Viktoriia.y.Kharchuk@lpnu.ua

Received 03.12.2020

Харчук В.Ю. Метод обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку підприємств. Науково-методична стаття.

Гармонійний розвиток суб'єктів господарювання є одним із найбільш актуальних предметів дослідження, особливо коли мова йде про окреслення його визначальних елементів. Зокрема, у статті охарактеризовано підходи вітчизняних та закордонних науковців до переліку таких елементів. Запропоновано метод обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку організацій, що базується на одночасному врахуванні результатів аналізування великого масиву наукових публікацій, міжнародних стандартів із гармонійного розвитку та практики вітчизняних підприємств, у напрямку заповнення та подання звітності із такого розвитку. Водночас, у статті розвинуто метод, який спрямований на аналізування звітності із гармонійного розвитку та запропоновано авторське трактування поняття «сфера гармонійного розвитку суб'єкта господарювання».

Ключові слова: гармонійний розвиток, сфера гармонійного розвитку суб'єкта господарювання

Kharchuk V.Yu. Method for substantiation and identification sustainable development spheres for business entities. Scientific and methodical article.

Sustainable development of business entities is one of the most relevant subjects of research, especially when it comes to outlining its defining elements. In particular, the article describes the approaches of domestic and foreign scientists to the description of such elements. A method to substantiation and identification of sustainable development spheres of business entities is proposed. It is based on the simultaneous consideration of a large number of scientific publications analysis results, international standards for sustainable development and the practice of national enterprises towards submitting sustainability related reports. A method aimed at analyzing sustainable development the reporting is developed and the author's interpretation of the notion "the sphere of the business entity sustainable development" is offered.

Keywords: sustainable development, sustainable development sphere of business entities

Питання гармонійного розвитку суб'єктів господарювання, на сьогодні, є одним із визначальних дискурсів, особливо коли мова йде про розвиток на рівні суб'єктів господарювання. Одним із ключових аспектів, який активно обговорюється в науковому середовищі є визначення елементів (напрямків, аспектів, сфер, проєкцій тощо) такого розвитку.

Дослідження сутності семантики категорії «гармонійний розвиток підприємств», понять, що є спорідненими, зокрема, «сталий розвиток підприємств», «стійкий розвиток підприємств», «корпоративна соціальна відповідальність», яким було присвячено як дослідження автора [1], так й провідних вітчизняних та міжнародних науковців [2-15] дозволяють стверджувати про відсутність узагальненого підходу до процесу виділення елементів гармонійного розвитку (ГР) на рівні суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Беззаперечним є той факт, що спільним у підходах науковців [2-13] є виокремлення загальноприйнятих трьох проєкцій гармонійного розвитку – економічного, соціального та навколишнього природного середовища. Разом з тим, зустрічаються дослідження, у яких науковці пропонують розглядати додаткові елементи гармонійного розвитку або ж деталізують окремі з них. Значний внесок у розвиток застосування концепції гармонійного розвитку зробили вітчизняні науковці. Зокрема, Демидова А.І. (2008) [2] пропонує наступні елементи стійкого розвитку машинобудівних підприємств: фінансовий, організаційно-структурний, техніко-технологічний, інформаційно-інтелектуальний, кадровий, ресурсний, маркетинговий та екологічний. Дослідниця зазначає, що важливість усіх складових є практично однаковою, однак не наводить підходу до обрання саме такого переліку елементів [2, с.251]. В той час як Сморганюк Т.П. (2013) [3] виділяє такі складові сталого розвитку як економічна, політична, соціальна, екологічна,

правова та духовна, проте не до кінця зрозуміло чим зумовлений такий перелік. Шандова Н.В. (2013) [4], наводячи концепцію стійкого розвитку машинобудівних підприємства, виокремлює структурні елементи, що забезпечують такий розвиток, а саме: економічний, кадровий, екологічний, соціальний та науково-технологічний та зазначає, що економічна, екологічна та соціальна складова є загальноприйнятими складовими, в той час як кадрова та науково-технологічна складові обумовлюються особливостями діяльності підприємств машинобудування.

У закордонній науковій думці цікавими є погляди Бахаудін Г. Муджтаба та Франк Дж. Кавіко (Bahaudin G. Mujtaba та Frank J. Cavico, 2013) [13], які виділяють ключові елементи гармонійного розвитку бізнесу – економічний, юридичний, етичний та соціальна відповідальність. Саме такий набір елементів, на думку авторів, допоможе підприємству не лише отримати довгострокові переваги, а й взаємодіяти із органами державної влади, з метою ефективного подолання гострих соціальних проблем. Дослідники наголошують, що як і галузева конкуренція, так і міжнародна конкуренція змушують компанії, незалежно від розмірів, бути більш відповідальними та здійснювати стратегічні зміни за окресленими напрямками гармонійного розвитку. Науковці Арас Г. та Кроутер Д. (Aras G. та Crowther D., 2010) [15] пропонують розглядати гармонійний розвиток підприємства у розрізі таких аспектів – фінанси, організаційна культура, вплив на екологію та суспільство, які є однаково важливими, де провідна роль відводиться фінансовому аспекту. Автори стверджують, що даний аспект відкидався науковцями з огляду на його дихотомізацію з іншими складовими гармонійного розвитку [15, с.568]. На додачу, автори наголошують на важливості такого елементу як організаційна культура, що є ширшим поняттям ніж поведінка суб'єкта господарювання. Цікавими є пропозиції науковців Лабушань, К., Брент, А.К. та Ван Ерк, Р.П.Г. (Labuschagne, C., Brent, A.C. та Van Erck, R.P.G., 2005) [15], які пропонують розглядати окрім загальноприйнятих трьох аспектів гармонійного розвитку й операційну діяльність підприємства. Основною перевагою такого підходу є можливість здійснювати оцінювання гармонійного розвитку через призму виконуваних компанією проектів, тобто такий підхід уможливорює здійснення глибинного та детального аналізування виробничо-господарської діяльності та техніко-технологічного процесу, що використовується у процесі виробництва продукції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

На основі аналізування вищенаведених підходів за проблемою виокремлення елементів ГР, можна сформулювати наступні висновки: — практично усі науковці застосовують у своїх

дослідженнях підхід, який описує гармонійний розвиток підприємства (у т.ч. «сталий розвиток» та «стійкий розвиток») як сукупність економічного, соціального вимірів та виміру навколишнього природного середовища;

- відкритим залишається питання визначення елементів гармонійного розвитку суб'єктів господарювання, оскільки окрім загально визначених проєкцій додаються й ті, що істотно ризуються за своїм об'єктивним спрямуванням;
- не достатньо обґрунтованими є виокремлення та склад елементів гармонійного розвитку суб'єктів господарювання;
- загально відомо, що гармонійний розвиток, першочергово, розглядається як концепція, спрямована на довгострокову перспективу, однак, об'єктивним є й те, що в процесі адаптації до умов господарювання фокус підприємства може зміститись на поточний (короткостроковий аспект), тому є доцільним виокремлення елементів гармонійного розвитку, що забезпечить підприємству альтернативність імплементації ініціатив такого розвитку;
- оскільки об'єктом дослідження є суб'єкти господарювання, то при розробленні сфер гармонійного розвитку доцільним є врахування як передумов їхнього функціонування, так і причин, що спонукають вітчизняні підприємства імплементувати такий розвиток, особливо в умовах глобалізації бізнесу.

Метою статті є формування методу обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку підприємств, що враховуватиме перелічені вище особливості, буде зрозумілим для суб'єктів господарювання та сприятиме ефективній адаптації ідей гармонійного розвитку у вітчизняних практиках.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для забезпечення досягнення поставленої мети пропонується застосовувати метод, що передбачає послідовне виконання етапів та враховує як науково-теоретичні результати міжнародних досліджень за тематикою гармонійного розвитку, так і практичні підходи та досвід українських підприємств, у напрямку адаптації досліджуваної концепції (рис. 1). Першим етапом пропонованого методу є здійснення аналізування результатів бібліографічного дослідження великого масиву публікацій, що дозволить окреслити предметні області, що склались в міжнародних публікаціях у галузі гармонійного розвитку суб'єктів господарювання. Бібліографічний інструментарій дозволяє здійснити кількісне аналізування значного обсягу публікацій та є одним із найбільш часто вживаних способів, коли мова йде про виокремлення тематичних областей в певному напрямку досліджень та дозволяє сформувати інтелектуальну структуру досліджень за аналізованою проблематикою [17-18].

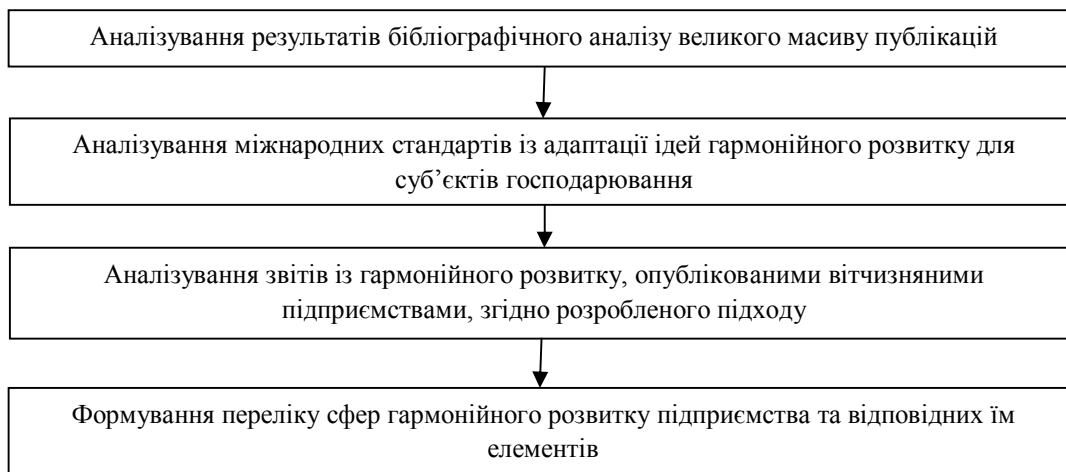

Рисунок 1. Метод виокремлення та обґрунтування переліку сфер гармонійного розвитку для суб'єктів господарювання

Джерело: власна розробка автора

Слід зазначити, що в умовах глобалізації бізнесу та можливостей виходу вітчизняних підприємств на міжнародні ринки, обґрунтування переліку елементів ГР також має базуватись на загально визначених ініціативах міжнародних організацій та стандартів, які активно застосовуються у міжнародній практиці. Так, Глобальна ініціатива зі звітності (GRI) [19] розробили методологію формування звітів із гармонійного розвитку для суб'єктів господарювання, яка пропонує відображати здійснені заходи із гармонійного розвитку за трьома аспектами – економічному, соціальному та заходів, пов'язаних із захистом навколишнього природного середовища. В той час як стандарти інвестування ESG [20] виокремлюють економічну, соціальну та управлінську складові, які використовуються підприємствами для відображення відповідального бізнесу та для удосконалення інвестиційної привабливості, зокрема, коли мова йде про міжнародні інвестиційні фонди. Виконання зазначених вище двох етапів дозволяє, на основі проведеного аналізування, врахувати як результати наукових доробків за тематикою гармонійного розвитку суб'єктів господарювання, так і практичних рекомендацій, що сформувався на сьогодні у міжнародній практиці, покликаний сприяти популяризації та полегшенню адаптації ідей досліджуваної концепції.

Третім етапом пропонованого методу обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку є здійснення аналізування звітності, що відображає практичні кроки підприємства, у напрямку започаткування та імплементації ініціатив гармонійного розвитку. Аналізування зазначених звітів дозволить не лише зрозуміти особливості застосування зазначеної концепції вітчизняними організаціями, їхні вихідні умови, а й окреслити ті аспекти у діяльності суб'єктів господарювання, де впровадження зазначених вище ініціатив є

найбільш нагальним. Для забезпечення наскрізного та об'єктивного дослідження таких звітів доцільним є використання розробленого методу, що наведений на рисунку 2.

Першим етапом пропонованого методу до аналізування звітів із гармонійного розвитку є виокремлення аспектів, що можуть описувати застосовані на практиці ініціативи з такого розвитку. Слід зазначити, що на даний час перелік таких ініціатив представлений у міжнародних стандартах GRI, ESG та SAAB [19-21], що відображають загально визначене розуміння «ініціатива гармонійного розвитку» та описують аспекти, які на міжнародному рівні прийнято вважати елементами такого розвитку. Слід підкреслити, що зазначені стандарти переважно описують одні й ті ж ініціативи та частково доповнюють один одного.

З метою наскрізного та всебічного оцінювання таких ініціатив було виокремлено 23 аспекти, за якими здійснювалось аналізування інформації, наведеної у поданих звітах.

Другим етапом пропонованого методу є формування вибірки для аналізування. Означену вибірку формують звіти вітчизняних підприємств, що репрезентують заходи підприємства із гармонійного розвитку. З цією метою, першочергово вибірку формують звіти, подані до Глобальної ініціативи із звітності (GRI) [22]. Разом з тим, лише незначна частка вітчизняних компаній подають як уніфіковані звіти із гармонійного розвитку, так і звіти із корпоративної соціальної відповідальності та є розміщеними на офіційному сайті GRI [22-23]. Однак це не свідчить, що вітчизняні підприємства не адаптують ідеї гармонійного розвитку. Досить часто українські компанії формують звіти із корпоративної соціальної відповідальності, які містять елементи гармонійного розвитку та розміщують їх на платформі Corporate Register [22].

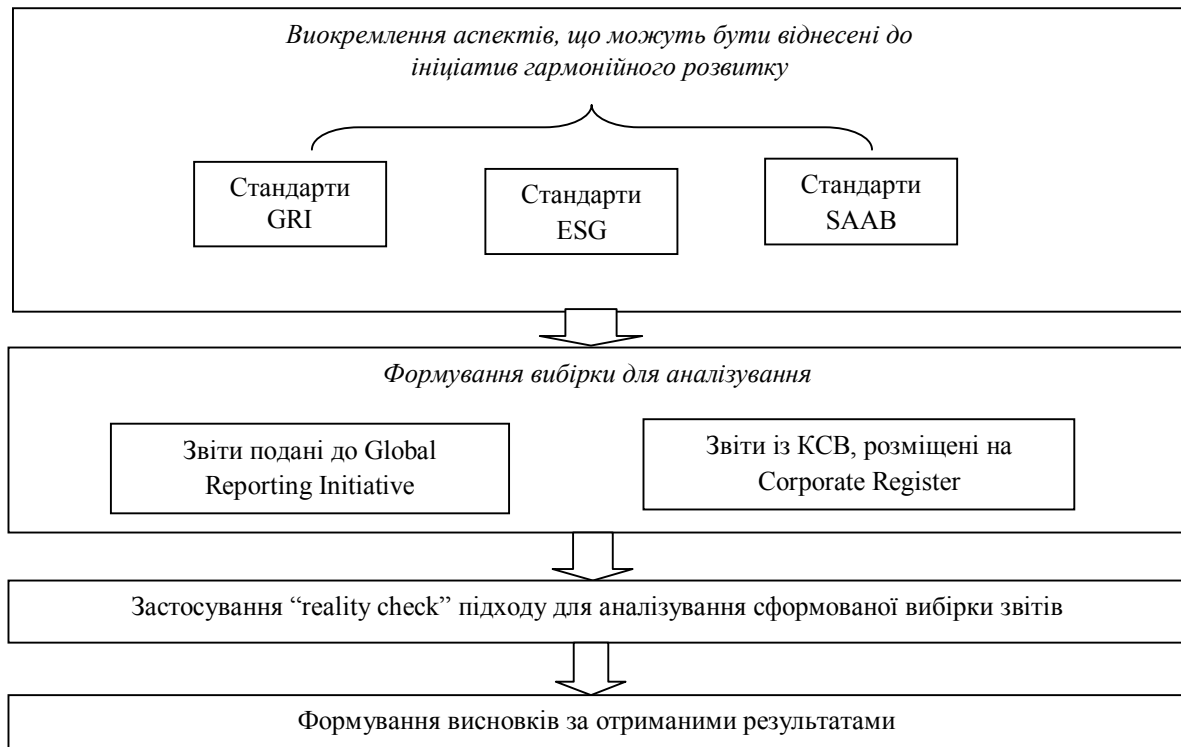

Рисунок 2. Підхід до аналізування звітів із гармонійного розвитку
Джерело: власна розробка автора

Зазначена база даних являє собою міжнародний реєстр компаній, що активно публікують звіти із корпоративної соціальної відповідальності і станом на 2020р. на даній платформі розміщено понад 125 тис. звітів, поданих близько 20 тис. організаціями [22]. Таким чином, загальну вибірку для аналізування становили усі звіти українських компаній, поданих та розміщених у базі даних GRI за 2012 – 2020рр. (станом на липень 2020р.), а саме 71 звіт, наданий 16 компаніями та звіти із корпоративної соціальної відповідальності, подані та розміщені у базі даних Corporate Register, а саме 71 звіт, наданих 11 компаніями. Обрання GRI та Corporate Register платформ обумовлювалось також можливістю здійснювати завантаження повністю заповнених звітів за тривалий період часу. Слід підкреслити, що формування та представлення таких звітів є добровільним та може свідчити про усвідомлення важливості демонстрації практичних заходів, націлених на підтримання та забезпечення гармонійного розвитку підприємства. Третій етап пропонованого методу передбачає аналізування отриманої вибірки звітів із застосуванням підходу «reality check» на предмет ідентифікації виокремлених 23 аспектів гармонійного розвитку. Підхід «reality check» [25] являє собою одним із методів бенчмаркінгу [25] та полягає у перевірці певного твердження відповідними фактами. Варто зауважити, що, на думку автора, свідченням практичної імплементації ініціативи із гармонійного розвитку доцільно вважати заходи підприємства, які ґрунтовно описані у звіті та мають матеріальну форму (наприклад, сформульована та ухвалена

політика із гармонійного розвитку, затверджений кодекс поведінки, проведено опитування, анкета, детальний опис проєкту, придбане обладнання, покроковий опис удосконаленої методології, техніко-технологічне вдосконалення тощо). Головною ідеєю застосування такого підходу було ідентифікувати чіткі та зрозумілі факти й докази, що засвідчують наміри підприємства адаптовувати ідеї гармонійного розвитку на практиці. Разом з тим, метою застосування такого підходу є необхідність максимально об'єктивізувати проведення якісного аналіз, виробити єдиний підхід, що дає змогу здійснювати порівняння як звітів, поданих різними компаніями, так і звітів, представлених однією компанією в різні періоди. Детальні результати та висновки проведеного аналізування представлені у роботі [27].

Завершальним етапом методу із обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку є аналізування результатів за кожним із здійснених етапів та формування переліку сфер гармонійного розвитку, керуючись результатами аналізування великого масиву наукових публікацій, практичними рекомендаціями, сформованими міжнародними стандартами із гармонійного розвитку суб'єктів господарювання та практикою вітчизняних підприємств із формування звітності для демонстрування наявності такого розвитку.

Обираючи шлях започаткування та впровадження ініціатив ГР в практичну діяльність суб'єктів господарювання, виникає запитання окреслення та обрання конкретних ділянок виробничо-господарської діяльності, у яких дані ініціативи застосовуватимуться першочергово. З

огляду на зазначене, актуалізується необхідність у розробленні трактування поняття «сфера гармонійного розвитку суб'єкта господарювання».

Так, під сферою гармонійного розвитку пропонується розуміти сукупність заходів та підходів (політик і процедур), здійснених суб'єктом господарювання в певній області його діяльності, спрямованих на формування інклюзивних якісно нових характеристик його діяльності, що у своїй сукупності сприяє гармонізації зусиль та ресурсів підприємства в цілому та отримання додаткових вигод.

Висновки

Запропонований метод до виокремлення та обґрунтування сфер гармонійного розвитку базується на врахуванні аргументів (результатів аналізування) за трьома аспектами одночасно, а саме – міжнародних стандартах з гармонійного

розвитку, наукових доробках, що знайшли відображення у великій кількості міжнародних публікацій та результатів аналізування звітів із гармонійного розвитку, поданих до міжнародних ініціатив зі звітності вітчизняними підприємствами. Саме обґрунтування сфер гармонійного розвитку організацій із врахуванням таких трьох фокусів сприяє отриманню не лише науково-обґрунтованого результату, а й отримання таких сфер гармонійного розвитку, що враховують поточні реалії практичної апробації ідей гармонійного розвитку вітчизняними підприємствами та міжнародно визнані стандарти підтримання такого розвитку. Наступні кроки дослідження будуть спрямовані на формування переліку сфер гармонійного розвитку суб'єктів господарювання та відповідних їм суб елементів.

Abstract

Sustainable development of business entities is one of the most relevant subjects of research, especially when it comes to outlining its defining elements. The purpose of the article is to form a method to substantiation and identification sustainable development spheres for business entities, which will be relevant to business needs and promote effective adaptation of the sustainable development ideas in domestic practice. In particular, the article describes the approaches of domestic and foreign scientists to the description of such elements. Based on it, author elaborates method, which envisages the simultaneous consideration three main results of analysis. First direction is the results of scientific publications bibliometric analysis, second – includes the analysis of international standards requirements for sustainable development and the practice of national enterprises towards submitting sustainability reports. Latest foresees applying method for analyzing sustainable development reporting, which aggregates submitted reports to international platforms by Ukrainian companies. The main idea of it is to analyze two separate samples (reports submitted to GRI and CSR reports submitted to CorporateRegister) based on assessing 23 aspects which refer to SD and CSR initiatives. Assessing availability of sustainability initiatives that highlighted in submitted reports is offered to conduct with usage reality check approach.

In order to clarify terminology and highlight peculiarities of businesses entities sustainable development, the author offers a definition of "the sphere of the business entity sustainable development". Thus, the given notion is proposed to interpret as a set of measures and approaches (policies and procedures) implemented by the company in a particular area of its activities, aimed at forming inclusive qualitatively new characteristics of its activities, which together contributes to harmonizing efforts and resources in order to obtain additional benefits. Elaborated methodological approach to substantiation and identification sustainable development spheres for business entities enables to form the elements of such a development that relay on scientific research results, international standards and Ukrainian business realities regarding practical implication sustainability initiatives. Further research steps will be focused on forming the list of spheres and their corresponding sub-elements for maintaining business entities sustainable development.

Список літератури:

1. Харчук В.Ю. Генезис поняття «гармонійний розвиток суб'єктів господарювання». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2020. Вип. 2. № 2. С. 154–168.
2. Демидова А.І. Фактори, що впливають на стійкий розвиток машинобудівного підприємства. Формування ринкової економіки. – 2008. – №20. – С.243 – 254. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/43283191.pdf>. (дата звернення: 10.10.2020).
3. Сморганюк Т.П. Сталий розвиток в умовах глобалізації та його складові. Економічні інновації: Зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕЕД НАН України. – 2013. Вип. 53. – С. 253-260.
4. Шандова Н.В. Управління стійким розвитком підприємств машинобудування: Методологічні підходи. Дисертація а здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) Одеса, 2015. – 40с.

5. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Посібник для перепідготовки фахівців. Суми: Університетська книга. – 2005. – 220с.
6. Aras, G., & Crowther, D. Governance and sustainability: An investigation into the relationship between corporate governance and corporate sustainability. *Management Decision*. – 2008. – Vol. 46(3). – P. 433-448.
7. Azapagic, A. Systems Approach to Corporate Sustainability: A General Management Framework. *Process Safety and Environmental Protection*. – 2003. – Vol.81. P. 303-316.
8. Bansal, P. Evolving sustainability: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal*. – 2005. – Vol. 26. – P. 197-218.
9. Elkington, J. Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. *California Management Review*. – 1994. – Vol. 36(2). – P. 90–100.
10. Bruntland, G.H. *Our Common Future: The World Commission on Environment and Development*; Oxford University Press: Oxford, UK. – 1987.
11. Dyllick, T., & Muff, K. Clarifying the meaning of sustainable business: Introducing a typology from business-as-usual to true business sustainability. *Organization & Environment*. – 2016. – Vol. 29(2). – P. 156-167.
12. Marcel van Marrewijk. Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability. *Journal of Business Ethics*. – 2003. – Vol. 44(2). – P. 95-105.
13. Marcel, v. Marrewijk, & Werre, M. Multiple levels of corporate sustainability. *Journal of Business Ethics*. – 2003. – Vol. 44(2). – P. 107-119.
14. Bahaudin G. Mujtaba ra Frank J. Cavico. Corporate Social Responsibility and Sustainability Model for Global Firms. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*. – 2013. – Vol. 10(1). – P. 58-75.
15. Aras, G., & Crowther, D. Sustaining business excellence. *Total Quality Management & Business Excellence*. – 2010. – Vol. 21(5). – P. 565-576.
16. Labuschagne, C., Brent, A.C. and van Erck, R.P.G. Assessing the sustainability performance of industries. *Journal of Cleaner Production*. 2005. – Vol. 13, No. 4. – P. 373-385.
17. Chabowski, B. R., Samiee, S., & Hult, G. T. M. A bibliometric analysis of the global branding literature and a research agenda. *Journal of International Business Studies*. – 2013. – Vol. 44(6). – P. 622-634.
18. Zupic, I., Čater, T. Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational Research Methods*. – 2015. – Vol. 18(3). – P. 429-472.
19. GRI Standards. Global Reporting Initiative: веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/standards> (дата звернення 16.12.2020).
20. ESG Investing and Analysis. CFA Institute: веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cfainstitute.org/en/research/esg-investing> (дата звернення 16.12.2020).
21. Sustainability Accounting Standards (SASB standards). SASB: веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sasb.org/standards-overview> (дата звернення 16.12.2020).
22. Global Reporting Initiative (GRI): веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://database.globalreporting.org/search/> (дата звернення: 10.10.2020).
23. List of GRI Standards reports and published materials with their self-declared claims: веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/reportregistration/verifiedreports> (дата звернення: 10.10.2020).
24. CorporateRegister: веб-сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.corporateregister.com/> (дата звернення: 05.10.2020).
25. Park, C., & Irwin, S. H. A reality check on technical trading rule profits in the U.S. futures markets. *The Journal of Futures Markets*. – 2010. – Vol. 30(7). – P. 633-659.
26. Venetucci, R. Benchmarking: A reality check for strategy and performance objectives. *Production and Inventory Management Journal*. – 1992. – Vol. 33(4). – P. 32.
27. Kharchuk V., Omelianchuk A. Analysis of GRI and CSR Reports, submitted by Ukrainian Companies. *Modern Economics*. – 2020. – Vol. 24. – P. 200-204.

References:

1. Kharchuk V.Yu. (2020) Genesis of the concept “harmonious development of business entities”. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku (Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development)*, 2, № 2, 154–168 [in Ukrainian].

2. Demydova A.I. (2008) Factors influencing the sustainable development of the machine-building enterprise. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky (Formation of a market economy)*, 20, 243 – 253. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/43283191.pdf> [in Ukrainian].
3. Smorzhaniuk T.P. (2013) Sustainable development in the context of globalization and its components. *Ekonomichni innovatsii: Zb. nauk. pr. Odesa: IPREED NAN Ukrainy (Economic innovations)*, 253-260 [in Ukrainian].
4. Shandova N.V. (2015) Management of sustainable development of machine-building enterprises: Methodological approaches (Abstract of D. Sc. Thesis). *Economics and business management*. Odesa: Odesa National Economic University.
5. Melnyk L.H. (2005). *Osnovy stiikoho rozvytku: Posibnyk dlia perepidhotovky fakhivtsiv*. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].
6. Aras, G., & Crowther, D. (2008). Governance and sustainability: An investigation into the relationship between corporate governance and corporate sustainability. *Management Decision*, Vol. 46(3), 433-448. doi: <http://dx.doi.org.ezproxy.kingston.ac.uk/10.1108/00251740810863870>.
7. Azapagic, A. (2003). Systems Approach to Corporate Sustainability: A General Management Framework. *Process Safety and Environmental Protection*, 81, 303–316. DOI: <https://doi.org/10.1205/095758203770224342>.
8. Bansal, P. (2005). Evolving sustainability: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal*, 26, 197-218. doi: <https://doi.org/10.1002/smj.441>.
9. Elkington, J. (1994). Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. *California Management Review*, 36(2), 90–100. DOI: <https://doi.org/10.2307/41165746>.
10. Brundtland, G.H. (1987) *Our Common Future: The World Commission on Environment and Development*; Oxford University Press: Oxford, UK.
11. Dyllick, T., & Muff, K. (2016). Clarifying the meaning of sustainable business: Introducing a typology from business-as-usual to true business sustainability. *Organization & Environment*, 29(2), 156. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.kingston.ac.uk/10.1177/1086026615575176>.
12. Marcel van Marrewijk (2003). Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability. *Journal of Business Ethics*, Vol. 44(2), 95-105. doi: https://doi.org/10.1007/978-94-007-4126-3_32.
13. Marcel, v. Marrewijk, & Werre, M. (2003). Multiple levels of corporate sustainability. *Journal of Business Ethics*, 44(2), 107-119. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1023383229086>.
14. Bahaudin G. Mujtaba ra Frank J. Cavico (2013). Corporate Social Responsibility and Sustainability Model for Global Firms. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 10(1), 58-75.
15. Aras, G., & Crowther, D. (2010). Sustaining business excellence. *Total Quality Management & Business Excellence*, 21(5), 565-576. DOI: <https://doi.org/10.1080/14783363.2010.481527>.
16. Labuschagne, C., Brent, A.C. and van Erck, R.P.G. (2005). Assessing the sustainability performance of industries. *Journal of Cleaner Production*, 13, 4, 373-385. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2003.10.007>.
17. Chabowski, B. R., Samiee, S., & Hult, G. T. M. (2013). A bibliometric analysis of the global branding literature and a research agenda. *Journal of International Business Studies*, 44(6), 622-634. DOI: <https://doi.org/10.2307/23434211>.
18. Zupic, I., Čater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. DOI: <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>.
19. GRI Standards. Global Reporting Initiative (2020). Official web-site. Retrieved from <https://www.globalreporting.org/standards>.
20. ESG Investing and Analysis. CFA Institute (2020). Official web-site. Retrieved from <https://www.cfainstitute.org/en/research/esg-investing>.
21. Sustainability Accounting Standards (2020). Official web-site. Retrieved from <https://www.sasb.org/standards-overview>.
22. Global Reporting Initiative (GRI) (2020). Official web-site. Retrieved from <http://database.globalreporting.org/search>.
23. List of GRI Standards reports and published materials with their self-declared claims (2020). Official web-site. Retrieved from <https://www.globalreporting.org/reportregistration/verifiedreports>.
24. Corporate Register (2020). Official web-site. Retrieved from <https://www.corporateregister.com>.
25. Park, C., & Irwin, S. H. (2010). A reality check on technical trading rule profits in the U.S. futures markets. *The Journal of Futures Markets*, 30(7), 633-659.

26. Venetucci, R. (1992). Benchmarking: A reality check for strategy and performance objectives. *Production and Inventory Management Journal*, 33(4), 32.
27. Kharchuk V., Omelianchuk A. (2020). Analysis of GRI and CSR Reports, submitted by Ukrainian Companies. *Modern Economics*, 24, 200-204.

Посилання на статтю:

Харчук В.Ю. Метод обґрунтування та виокремлення сфер гармонійного розвитку підприємств / В. Ю. Харчук // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2020. – № 6 (52). – С. 109-116. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/109.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2020.13. DOI: 10.5281/zenodo.4564663.

Reference a Journal Article:

Kharchuk V.Yu. Method for substantiation and identification sustainable development spheres for business entities / V. Yu. Kharchuk // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2020. – № 6 (52).– P. 109-116. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No6/109.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2020.13. DOI: 10.5281/zenodo.4564663.

